

Vogels onderweg . . .

Vergezeld van opvallend veel publiciteit verscheen dit voorjaar een rapport over de problematiek van vogels en hoogspanningsleidingen in de Zaanstreek. De eerste indruk is die van een werkstuk waaraan een opmerkelijk grote hoeveelheid veldwerk ten grondslag ligt. De wat verder in de stof ingewijde lezer zal echter spoedig een zekere gereserveerdheid voelen opkomen. Dat begint al bij de, van Luuk Tinbergen overgenomen, titel en ze groeit pas goed als een aantal stellingen worden geponeerd die meer bout dan gefundeerd blijken te zijn. Daarom, hoe zeer men ook respect kan hebben voor de jaren volgehouden inspanning van het afzoeken van twee hoogspanningsleidingen, toch meer kritiek dan lof voor de wijze waarop de zeer vele veldwaarnemingen hebben geleid tot een 'boek' voorzien van IBSN-nummer en copyright.

Belangrijke vragen welke niet voldoende sluitend konden worden beantwoord in twee even eerder verschenen draadslachtoffer-rapporten (die van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en de Provinciale Planologische Dienst Zuid-Holland — zie Het Vogeljaar 24: 219) worden hier wél beantwoord, doch niet onderbouwd met harde gegevens, althans die staan niet in het werkstuk.

● 'Vallen slachtoffers bij slecht weer relatief vaker?' is zo'n vraag. Daarvoor moet je weten hoe groot de vliegactiviteit van de vogels onder diverse weersomstandigheden is. Een plotse overgang van goed weer, dus prettig vliegweer, naar één of andere vorm van slecht (vlieg-)weer, gepaard gaande met slecht zicht, kon wel eens gevaarlijker zijn dan een lange tijd slecht weer, omdat er in laatstgenoemde situaties meestal toch haast geen vogels in de lucht zijn. Het zoeken van verbanden tussen slachtofferaantallen per meerdaagse periode en KNMI-gegevens moet daarom wel zeer genuanceerd gebeuren als het al zin heeft.

● 'Vallen vogels eerder 's-nachts dan overdag?'. Het lijkt voor de hand te liggen, maar toon het maar eens goed aan! Als in de schemer en de duisternis (58% van de uren) 85% van de slachtoffers vallen in april 1973, doch in de zelfde maand in 1974 en 1975 slechts 65% kun je wel stellen dat 'meer dan de helft van het aantal slachtoffers bij redelijk weer 's-nachts of in de morgen- of avondschemering valt'. Doch dat haalt je de koekoek: het aantal uren schemer + nacht is in april óók iets meer dan de helft van het etmaal. Kortom nog niét is aangetoond of ze relatief méér 's-nachts en in de schemer vallen. Daarvoor is én meer statistiek én meer kennis van de vogelvlieg-activiteit gedurende het hele etmaal nodig.

● 'Worden de totale aantallen door hoogspanningsleidingen gedode vogels onderschat omdat gewone vogels zich verplaat-

sen tot ver van de draden voor ze sterven?'. De auteur zegt dat hij zestien gewone vogels van zendentjes heeft voorzien, doch als resultaat wordt slechts gemeld dat 'gebleken is dat gewone vogels zich van de draden verwijderen'. Jammer dat juist dit soort originele gegevens niet meer in detail worden besproken, terwijl elders over nauwelijks relevante informatie zo uitvoerig wordt uitgewijd.

● Een heel aparte en erg moeilijke problematiek is die van het verband tussen de aantallen draadslachtoffers en de sterkte van de vogetrek. Een simpele vergelijking leert dat René Heijnis vele pagina's en figuren en tabellen over dit onderwerp letterlijk heeft overgenomen uit het rapport 'Vogels en hoogspanningsleidingen op de Maasvlakte' (van de Prov. Plan. Dienst Zuid-Holland). In dit rapport wordt een voorlopige poging gedaan vergelijkingen te maken tussen slachtofferaantallen per dag en trekindicaties uit radarwaarnemingen en vangtalen van diverse ringstations alsmede vergelijkingen met het weer (verder onderzoek op dit punt is momenteel gaande).

Het klakkeloos overschrijven strekt zich uit tot de onderstrepingen en interpunctie; alleen de groepering en nummering van de hoofdstukjes, als ook het woord 'Maasvlakte', zijn veranderd. Is het zonder overleg en bronvermelding kopiëren van teksten al laakbaar, het wordt pas echt vervelend als de voorzichtige conclusies getrokken in de Maasvlakte-studie grotendeels 'voor zeker' worden overgenomen. De 'binnenland-situatie' van de Zaanstreekleidingen wijkt ongetwijfeld af van de 'kustsituatie' van de Maasvlakte als het om gestuwde trek gaat. Als de resultaten van beide onderzoeken onderling waren vergeleken, waren wellicht meer genuanceerde conclusies mogelijk geweest!

Enkele berekeningen overgenomen uit het Maasvlakte-rapport doch toegepast op eigen gegevens wekken de indruk dat Heijnis de bedoeling niet geheel heeft begrepen. Omdat ook uit andere bronnen veel zaken letterlijk en kritiekloos zijn overgenomen wordt bijzonder afbreuk gedaan aan de betrouwbaarheid van het boek als geheel. Het is te hopen dat met de, via een tv-actie en het veel te dure boekwerk, bijeengebrachte gelden voor nieuw onderzoek zorgvuldiger wordt omgesrongen dan is gedaan met de eigen gegevens en die van anderen.

Luit Buurma

● L. S. Buurma, 'de Olmenhorst', Lisserweg 493, Lisserbroek.

René Heijnis: Vogels onderweg . . . Ornithologische, mortaliteits- en milieuaspecten van bovengronde hoogspanningstracés. Gestencil, 160 pag., circa 110 tekeningen, 28 foto's, 32 grafieken, 16 tabellen, 15 kaartjes (1976). Uitg. R. Heijnis, Koog aan de Zaan. Prijs f 24,25. Verkrijgbaar door storting van f 27,25 (incl. f 3,— portokosten) op gironummer 3 535 924 t.n.v. R. Heijnis, Wilhelmijnestraat 13, Koog aan de Zaan.

Zwartenhoek, een evaluatie

Onze Belgische medewerker Franklin L. L. Tombeur stelde na vijf jaar (1 januari 1970/31 december 1974) inventarisatie van het unieke Zeeuwsvlaamse krekenslandschap 'Zwartenhoek' een rapport samen over de bevindingen. Het uitgangspunt van het onderzoek is behoud, beheer en uitbouw van dit biologisch rijke kreek- en weidegebied. De 'Zwartenhoek' is, hoewel een prachtig voorbeeld van het Zeeuwse krekenslandschap, slechts één ervan. De grootte van het gebied is circa 30 ha, waarvan 9 ha kreek en rietveld en 21 ha weiland. Het aantal waargenomen soorten en ondersoorten is 147 (& 1 voormalige waarneming = 148) en 59 (& 1 voormalige broedvogel = 60) broedvogels. Onder de broedvogels worden onder meer genoemd: Winter- en Zomertaling, Kuifeend, Tafeleend, Bruine Kiekendief, Watersnip, Steltkluut, Visdief, Baardmannetje, Grauwe Gors en waarschijnlijk Cettis Zanger. Het rapport toont aan dat 'Zwartenhoek' in de uiterste zuid-westhoek van de Beosten- en Bewesten Blijpolder, gemeente Axel een gebied is met zeer grote natuurwetenschappelijke waarde op zelfs internationaal niveau. Het behoud is dan ook dringend gewenst.

Franklin L.L. Tombeur: Zwartenhoek, een evaluatie. Gestencild, 61 pag., kaartjes, tabellen en tekeningen. (1975). Uitg. Vogelwacht 'De Steltkluut', Terneuzen en Zeeuws Coördinatieorgaan voor Natuur-, Landschaps- en Milieubescherming, Kloetinge. Prijs f 7,50 (incl. porto) op giro 304262 ten name van G.M.P. Sponselee, Hulst onder vermelding 'Zwartenhoek'.

Een aanvullend gestencild rapport werd ontvangen (10 pagina's) over de periode van 1 januari 1975 tot en met 30 september 1975. Ter overweging blijven het beperken van de jacht (wegens grote onrust), het aanleggen van bufferzones en het beoefenen van beperkte passieve recreatie rond het gebied. Verder dienen de kwaliteit van het water, het kunstmestgift en versturende factoren goed in het oog gehouden te worden. Het adres van de schrijver is Franklin L.L. Tombeur, Sint-Margrietstraat 19, 9000-Gent, België, tel. 091-256620.

Tweede aanvulling t/m 30 september 1976

Een tweede aanvulling beslaat 11 gestencilde pagina's. Het aantal waargenomen vogelsoorten werd met 11 vermeerderd. Dit brengt het totaal op 166. Het aantal broedvogelsoorten werd met twee nieuwe soorten aangevuld de Holenduif en de Cettis Zanger en brengt dit nu op een totaal van 67 broedvogelsoorten (w.o. Bruine Kiekendief, Baardmannetje, Blauwborst, Tafeleend, Snor en Waterral). Het ligt in de bedoeling vlotjes te plaatsen in de krekens voor Zwarte Stern en Visdief.

Nestkastverslag 1975 - Nunspeet

Navolgende gebieden werden door negen nestkastcontroleurs gecontroleerd: Legerplaats Nunspeet, complex Elspeet, complex

175, Gemeentekwekerij, Hulshorst, De Venen en 't Soerel. Totaal een oppervlakte van ca. 280 ha met 407 nestkasten. Van elk gebied wordt een uitgebreid verslag gegeven talloze tabellen, waarbij resultaten van vroeger jaren worden vergeleken. De gegevens zijn tot in de finesses uitgewerkt en stimuleren ook anderen die zich met nestkasten bezighouden hun gegevens zo kritisch mogelijk te behandelen. Gegevens over ook minder algemene nestkastbewoners zoals Gekraagde Roodstaart, Boomklover, Kuifmees en Bonte Vliegenvanger verschaffen interessante uitkomsten. Terugmeldingen van Koolmezen worden in dit verslag gedetailleerd vermeld. Het verslag werd samengesteld door A. Smit en bevat 31 gestencilde pagina's. Het verslag is in beperkte mate beschikbaar. Prijs f 3,50 (incl. porto). Verkrijgbaar door storting op giro nummer 1248183 t.n.v. A. Smit, Nunspeet.

Weidevogelonderzoek in Eemland

In opdracht van het Staatsbosbeheer werd in 1975 niet minder dan 5650 ha grasland in de Eempolders integraal onderzocht op weidevogels. Voor het eerst is zo'n grote oppervlakte in één jaar onderzocht en in 1976 is het onderzoek herhaald.

De in 1975 gevonden aantallen van 670 paar Kieviten, 749 paar Grutto's, 233 paar Tureluurs, circa 173 paar Watersnippen, minstens 60 broedplaatsen Scholeksters, 49 paar Zomertalingen en 98 paar Slobeenden geven een goed inzicht in de betekenis voor weidevogels van het Eemland in 1975. Per soort zijn stippenkaarten opgenomen die de territoria aangeven, terwijl steeds de dichtheden per bodemtype berekend (ongeacht of het verband daarmee al of niet aantoonbaar was). De waarderingskaart van figuur 15 laat zien hoe de weidevogels in 1975 over het hele Eemland verspreid voorkwamen. Overigens moet deze kaart niet worden gebruikt zonder vergelijkingen te maken met andere jaren, want zowel dichtheden als verspreiding wisselen van jaar tot jaar.

H. F. van der Linde, A. L. Jonkers & J. van Diermen: Weidevogelonderzoek in Eemland. Gestencild, 41 pagina's, 15 kaartjes. Te bestellen door storting van f 5,— op giro 44 98 90 t.n.v. H.I.D.-Landinrichting, Woudenbergseweg 39, Austerlitz (U.), met vermelding 'Weidevogelonderzoek in Eemland'.

Inmiddels is ook het verslag over 1976 gereedgekomen, dat in bijzondere gevallen beschikbaar is.

Milieuwaardering

Het juni-nummer (1976) van 'Trias', nr. 3, 56 pagina's) is voornamelijk gevuld met zo verteerbaar mogelijk geschreven artikelen over milieuwaardering. Een fijn idee van de jeugdbonden om hier hun leden nog eens met de neus op te drukken!

Handleiding vervaardiging kunstnesten

De 'Roofvogelwerkgroep Meierij' heeft nu ook een gestencilde 'Handleiding voor het vervaardigen van kunsthorsten voor roofvogels en uilen' uitgegeven. Deze werkgroep is er van overtuigd dat het plaatsen van kunsthorsten op veel plaatsen zinvol kan zijn.

Het aanbrengen van kunstnesten voor bepaalde vogelsoorten zal o.i. het meeste succes hebben als we ook goed op de hoogte zijn van de levenswijze van die soorten.

Controle van kunstnesten is niet altijd even aanbevelenswaard, terwijl het gebruik van klimsporen ernstige beschadiging aan de bomen kunnen veroorzaken. Het zou bijzonder jammer zijn als men bepaalde vogelsoorten als broedvogel aantrekt om hierdoor een zekere 'vrijbrief' te hebben om de nesten regelmatig te controleren en dergelijke.

Nestkasten voor roofvogels en uilen

De brochure met gegevens over de bouw van nestkasten voor stootvogels en uilen bespraken wij in ons vorige december-nummer (pag. 284). Nestkasten voor Kerkuil, Steenuil, Bosuil, Torenavalk en Ruigpootuil worden hierin behandeld. Diverse werktekeningen en maten met gegevens over plaatsing worden vermeld.

De tweede druk van deze brochure bleek nodig na de veelvuldige belangstelling die voor de eerste uitgave bestond.

Bovenstaande brochures kosten f 3,— per stuk. Beide brochures, tegelijkertijd besteld, kosten f 5,— (incl. porto). Dit bedrag kan overgemaakt worden op giro 2 846 672 t.n.v. Roofvogelwerkgroep Meierij, Ger van den Oetelaar, Kerkheiseweg 26, Liempde (N.B.). Men wordt verzocht te vermelden wat wordt gewenst.

Schierboek 5

In dit lijvige deel zijn op Schiermonnikoog de tellingen en waarnemingen van wadvogels in de periode half juli - half augustus uit de jaren 1968 en 1969 door de NJN-Vogelwerkgroep verwerkt. Tevens zijn avifaunistische gegevens vastgelegd. Op de westpunt bleek een vrij constant aantal Rosse Grutto's te overtijen. Bij uitzonderlijk hoog water zoeken de vogels de oostzijde van het eiland op in plaats van de westpunt. Ernstige verstoringen werden vastgesteld. Hechte groepen op de hoogwatervluchtplaatsen worden gezien als een vorm van camouflage. De sociale binding van de Rosse Grutto werd bekeken in vergelijking met andere wadvogels. De verspreiding van de vogels over het foerageergebied werd van de ethologische zijde benaderd. Vogels in zomerkleed foerageren meer dan die in winterkleed. Speciale hoofdstukken worden besteed aan de meeuwen, Wulpen, Bonte Strandlopers, Goudplevieren, Tureluurs en Rosse Grutto's. Totaal 15 hoofdstukken, waaronder een overzicht van de vogels op

de Engelsmanplaat. Het is bijzonder waardevol dat deze gegevens zo uitgebreid en duidelijk zijn vastgelegd en zodoende door een ieder geraadpleegd kunnen worden.

B. Ebbinge, K. Goudswaard, M. Groenendaal, E. Kuyken, P. Morraux, P. Ruardij, J. van Tol, P. Zegers & L. Zwarts: Schierboek 5. Gestencil, 257 pag. (1974). Bestelbaar voor f 12,— (waarvan f 4,— portokosten) over te maken op gironr. 3 342 101 t.n.v. Aigem. Penningm. NJN, Amsterdam, Peizerweg 50, Groningen. Bij bestelling van meerdere ex. volgt terugstorting van te veel betaalde porto. Schierboeken 3 en 4 zijn op het zelfde gironr. verkrijgbaar voor f 4,50 + f 2,75 porto per deel.

The Birds of Siberia

Henry Seebohm (1832—95), een Engelse staalmagnaat, maakte in 1875 en 1877 een reis naar Siberië. Achtereenvolgens naar het stroomgebied van de Petchora en naar de Yenesei Rivers. Hij ontdekte de toen nog onbekende broedgronden van de Kleine Zwaan, Zilverplevier en de Kleine Strandloper. Hij verzamelde huiden en eieren van vele zeldzame of weinig bekende soorten en ondersoorten. Hij schreef twee boeken (in 1880 en 1182) over zijn reizen, die in 1901 nogmaals in één deel werden herdrukt. De gedetailleerde beschrijvingen over gedrag en broedgewoonten zijn nog steeds interessant om kennis van te nemen omdat zij afkomstig zijn uit een gebied waarvan wij nu nauwelijks meer weten dan honderd jaar geleden. De reisverhalen zijn opnieuw verschenen en schilderen de maandenlange reizen met trein, paarden, honden en rendieren, maar ook het land en het volk in tsaristische Rusland. Een romantisch boek dat in deze tijd weer een gretige aftrek zal vinden.

Henry Seebohm: Birds of Siberia. A record of a naturalist's visits to the valleys of the Petchora and Yenesei. Met kaart en illustraties, 512 pag. (1976). Uitg. Alan Sutton, Dursley. Prijs £ 8.00.

Verslag Vogelstudie 1975

Inmiddels is het 12e Verslag Vogelstudie uitgegeven door het Contactorgaan voor Vogelstudie van de KNNV. Het bevat 72 gestencilde pagnia's met een waardevolle lijst van contactadressen die per provincie zijn ingedeeld. Verder verslagen van de technische leden en verslagen over 1975 van vogelwerkgroepen en vogelbeschermingswachten en hun plannen voor 1976. Het verslag is kosteloos verkrijgbaar bij J. Steenman, Willibordweg 1, Rhenen, tel. 08376-3015, zolang de voorraad strekt, voor ernstig geïnteresseerden die van plan zijn een vogelwerkgroep(je) op te richten of op andere wijze bij het vogelonderzoek zijn betrokken. De uitgave van deze jaarverslagen blijven wij als uiterst belangrijk zien omdat de coördinerende taak van het Contactorgaan voor Vogelstudie hier duidelijk tot uiting komt en haar grote waarde reeds heeft bewezen.

25 jaar vogelwaarnemingen In een huistuin in N.O.-Polder

Van 1949 tot en met 1973 werden in en om een tuin in de Noordoostpolder ongeveer 110 vogelsoorten waargenomen. Dat is meer dan ¼ van alle in Nederland vastgestelde vogelsoorten. De samensteller van dit verslag, de thans prof. B. Verhoeven, vraagt zich af of de vogelrijkdom van deze tuin met zijn omgeving nu een uitzondering vormt of niet. Het verslag is in vijf tijdvakken van elk vier jaar verdeeld. In afzonderlijke hoofdstukken worden 'Nestplaatsen', 'Predatie en andere doodsoorzaken', 'Diverse waarnemingen' en 'Slotbeschouwingen' behandeld. Duidelijk komt in het verslag tot uiting dat sommige ingrepen bepaald geen goed doen aan de vogelstand. De auteur, voormalig hoofd van de Hoofdafdeling Cultuurtechniek en Recreatie van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, thans hoogleraar aan de Internationale Cursussen voor Waterbouwkunde en Gezondheidstechniek te Delft, toont met dit rapport aan hoe men met stug blijven noteren en kijken tot wonderbaarlijke resultaten in zijn eigen tuin kan komen.

Dr. B. Verhoeven: 25 jaar vogelwaarnemingen in een huistuin in een dorp in de Noordoostpolder 1949 t/m 1973. Gestencild, 22 pag., 1 tabel, 3 plattegronden (1975). Werkdocument 1975-500 Bbv van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Smedinghuis, Lelystad.

Inventarisatie Verslag Staartreservaat

Dit is een natuurhistorisch verslag van een onderzoek uitgevoerd in de jaren 1973 en 1974 op kavel D 124 nabij Urk. De naam Staartreservaat is aan dit gebied gegeven omdat het een klein restant is van de vroeger van Urk aflopende, zo'n één kilometer lange, schoorwal; de Staart van Urk. Deze zandwal werd in 1952 afgegraven en het kleine stukje dat overbleef ligt nu op kavel D 124. De onderzoekers zijn Rudy van Diggelen en Piet Bremer. Dit gebied heeft binnen de Noordoostpolder belangrijke waarde, omdat het met haar 4 ha rietland, één van drie plaatsen is waar momenteel dit vegetatietype in de polder nog aanwezig is. Vooral op het gebied van de flora en de libellen is het waardevol. Er werden 12 broedvogelsoorten (w.o. Kuifeend 1 paar, Baardmannetje 1-2 paar) met zekerheid vastgesteld. Dodaars en Waterral worden er verdacht van broeden. Verrijking door menselijk ingrijpen is mogelijk. Verder wordt veel aandacht aan flora en insecten besteed.

P. Bremer & R. van Diggelen: Inventarisatie-verslag Staartreservaat. Gestencild, 55 pag. (1975), met kaartjes. Biologische uitgave, afd. CNNOP nr.4. Verkrijgbaar door storting van f 3,50 (incl. porto) op girorekening 3327375 t.n.v. P. Bremer, Chopinlaan 20 k. 501, Groningen, met vermelding 'Biol. uitg. nr.4'.

Vogels en planten van Emmeloord

De jeugdbonden voor natuurstudie in de Noordoostpolder gaven een gestencild verslag uit over de veldbiologische inventarisatie, voornamelijk uitgevoerd in 1975, van Emmeloord en directe omgeving, door leden van de CJN - NJN, afdeling CNNOP te Emmeloord. Het Trimpark, Begraafplaats, Ziekenhuisbosje, Industrierrein-Oost werden op zangvogels geïnventariseerd en ook werd een lijst van broedvogels van Emmeloord vastgelegd. De volgende soorten werden onder meer als broedvogel vastgesteld: Bonte Vliegenvanger, Zwarte Roodstaart, Nachtegaal, Appelvink, Putter, Kwartelkoning en Bergeend. In een nawoord worden diverse opmerkingen en aanbevelingen vermeld. Het ophangen van meer nestkasten zou het aantal holenbroeders kunnen vergroten. Het ongemoeid laten van heggen verdient aanbeveling, terwijl de aanleg van de rondweg ten eerste wordt betreurd. Het verdient verder aanbeveling contactzones van bos met water en grasvelden te ommantelen omdat dit esthetisch de moeite waard is en het verrijkt bovendien in belangrijke mate het natuurleven. Dit betekent een geleidelijke ruimtelijke overgang van bos naar andere milieutypen door bossages van struiken als meidoorn, sleedoorn, rozen, vlier, kornoelje, Gelderse roos en dergelijke.

Onder redactie van B. Lakerveld & P. Bremer: Vogels en planten van Emmeloord. Gestencild, 80 pag. (1975), enkele kaartjes. Biologische uitgave, afd. CNNOP nr.3. Verkrijgbaar door storting van f 3,50 (incl. porto) op girorekening 1016161 t.n.v. J. J. Lakerveld, Fjord 51, Emmeloord, met vermelding 'Biol. uitg. nr.3'.

Inspelen op landschapsparken

In 1975 zal het beleid van de regering nog meer worden gericht op een beter landschapsbeheer en wel speciaal op het behoud van een flink aantal grote natuurgebieden, zogeheten 'nationale parken', maar tegelijk op het in stand houden van een aantal typische oude cultuurlandschappen, al of niet in zogenaamde 'nationale landschapsparken' gelegen.

De plannen zijn neergelegd in drie groepen nota's: één over nationale parken, één (Interimadvies) over nationale landschapsparken en een derde, zogenaamde 'relatienota', waarin bewindslieden van Landbouw, Ruimtelijke Ordening en CRM gezamenlijk vertellen wat ze willen gaan doen om het behoud van waardevolle cultuurlandschappen betere kansen te geven. Dat laatste is van groot belang. De nota geeft opzienbarende cijfers over het tempo waarin het landschap wordt 'opgevreten'. De regering wil in samenwerking met de betrokkenen tot regelingen komen, die behalve de natuur en het landschap ook het boereninkomen veiligstellen.

Twintig gebieden zouden als nationaal park kunnen worden veiliggesteld en ingericht te weten: Texel, Vlieland, Terschelling, Schiermonnikoog (Ameland wordt niet genoemd!), Diever, Appelscha, Weerribben, Dwingelo, Ruinen, Ooster en Westerzand, Holter- en Haarerberg, Montferland, Veluwezoom, Hoge Veluwe, Amerongse Berg, De Hamert, Heijnweg, Grote Peel, Strabrechtse Heide, Loonse en Drunense Duinen, Biesbosch, Grevelingen, duinen bij De Zilk, Kennemerduinen, duinen tussen Schoorl en Wijk aan Zee en de proefgebieden NW-Overijssel, Winterswijk, Veluwe, Mergelland, Waterland.

Vic Langenhoff: Inspelen op landschapsparken. 33 pag., 18 foto's, 1 kaartje. Uitg. Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Steenvoordelaan 370, Rijswijk Z.H.

Atlas Natuurgebieden gemeente Den Helder

Het gemeentebestuur van Den Helder heeft een 'Atlas van de natuurgebieden in de gemeente Den Helder' uitgegeven. Er zijn in totaal 83 gestencilde pagina's met tekst en 10 pagina's met zwart/wit foto's, tal van pentekeningen in de tekst en een kaartje van het gebied gebundeld in een kleurige, speciaal daarvoor ontworpen, ringband. Deze ringband verschaft de gelegenheid later aanvullende of gewijzigde bladen aan dit werkstuk toe te voegen, want de werkgroep die de beschrijvingen en inventarisaties van de waardevolle natuurterreinen op het grondgebied van de gemeente Den Helder heeft samengesteld, schrijft dat de gegevens nog verre van volledig zijn.

Het leek de werkgroep een gebiedende eis dat de 'atlas' snel zou verschijnen om te kunnen gaan functioneren. Dit laatste wil zeggen dat zij door het gemeentebestuur aan de diensthoofden kan worden toegezonden met de opdracht om voortaan bij het voorbereiden van werken en het maken van plannen de natuurterreinen te ontzien en — zo aantasting daarvan in hun ogen toch onvermijdelijk is te achten — bij het aanbieden van hun plannen aan het gemeentebestuur er op te wijzen in hoeverre deze in natuurgebieden dienen plaats te vinden, zodat een afweging van belangen door het gemeentebestuur — en dat zal in laatste instantie de gemeenteraad zijn — kan plaatsvinden. Bijlage 5 vermeldt de ornithologische inventarisatie van de Donkere Duinen en naaste omgeving door W. Groen (pag. 68-70). Op pag. 81-82 zijn bij de lijst van beschermde dieren helaas de vogels niet genoemd! Totaal worden van de 122 waargenomen vogelsoorten er 63 soorten als broedvogel vermeld. In 1975 werden van de Blauwe Reiger 83 broedparen geteld. In de beschrijving van de 23 gebieden wordt ook veel aandacht aan de vogels besteed. De bedreiging en de achteruitgang van tal van soorten vereist nog nadere studie. Ook

een studie van de gebruikte giftige middelen tegen onkruiden, insecten, slakken door gemeentelijke instellingen en particulieren zou in dit werkstuk prachtig passen. Ook vragen giftige lozingen en nadelige industrieën zeker de nodige aandacht. Het idee van de gemeente Den Helder verdient ongetwijfeld navolging!

J.T.

Werkgroep Atlas natuurgebieden: Atlas van de natuurgebieden in de gemeente Den Helder. 83 pag., inventarisaties van R. Bekius c.s., W. Groen, J. K. Schendelaar, tekeningen J. H. Kreijger, foto's L. Th. Berg, J. K. Schendelaar, B. Schrieken. Uitgave: Gemeentebestuur van Den Helder (januari 1976). Verkrijgbaar door storting van f 25,— op giro nr. 567 870 t.n.v. Gemeente Den Helder, onder vermelding 'voor atlas natuurgebieden.'

Wandelwaaier over vogels

De vogelwaaier (zie 'Het Vogeljaar' 23:128), die indertijd als reclame voor een bank werd uitgegeven, heeft navolging gekregen. Weliswaar iets groter en iets uitgebreider. Totaal bevat deze waaier 120, niet on aardige, gekleurde plaatjes van even zoveel soorten. Het prentje van de Gierzwaluw is wel een der minst geslaagde tekeningen. De meest opvallende kenmerken, die tot onderscheiding van andere soorten dienen, zijn naast de plaatjes vermeld. Voor het onderscheid van Matkop en Glanskop zou men beter het verschil in geluid kunnen aanvoeren. De bijbehorende tekst treft men aan de achterzijde van elke kaart aan, hier en daar is een veel gebruikte volksnaam toegevoegd. Deze tekst is vrij kort en is bestemd voor de 'gewone wandelaar' die nauwelijks of geen behoefte heeft aan diepgaande achtergrondinformatie. Deze waaier (8,5 x 15) is dan ook speciaal gemaakt voor de 'gewone wandelaar' die zich onder meer ook voor vogels interesseert, want volledigheid moef men hier niet verwachten.

J.T.

Kees Kervels: Handige Wandelwaaier over Vogels. Zestig kaarten met ruim 120 afbeeldingen verdeeld over 5 gebieden. Serie 'Handige Wandelwaaiers' (z.j.). Uitg. BMR/Markell B.V., Overveen. Prijs f 14,95.

Inventarisatie Oud- en Nieuw Amelisweerd 1974

In 1974 kwamen op Oud-Amelisweerd 51 vogelsoorten tot broeden en op Nieuw-Amelisweerd zelfs 60 soorten. Op het eerstgenoemde landgoed verdwenen Groene Specht en Grasmus als broedvogels, op het tweede verdween de Nachtegaal. Andere broedvogels zijn onder meer: Tortelduif, Kleine Bonte Specht, Bosrietzanger, Braamsluiper, Bonte Vliegenvanger, Boomklever, Appelvink, Goudvink, Blauwe Reiger en Wielewaal. In 1975 kwamen er respectievelijk 57 en 58 vogelsoorten tot broeden.

Gestencild 9 en 4 pagina's. Contactadres: Luc de Bruijn, Duikerstraat 16 bis, Utrecht, telefoon 030-516789.